

JONAS JONASSON

SAJA ÜHE
AASTANE,
KES MÖTLES,
ET TA MÖTLEB
LIIGA PALJU

Rootsi keelest tõlkinud

Kadri Papp

Indoneesia

Luksuslik elu paradiisisaarel peaks kellele tahes meelt mööda olema. Ent Allan Karlsson polnud kunagi olnud „kes tahes”, oma saja esimesel eluaastal polnud tal ka sugugi plaanis seesuguseks hakata.

Mõnda aega pakkus päevavarju all päevitustoolil istumine ja värviliste jookide tellimine rahuldust. Eriti kui parim ja ainus sõber, parandamatu pisivaras Julius Jonsson tema kõrval istus.

Aga peagi tüdisid vana Julius ja veel palju vanem Allan tegevusetusest ning Rootsist näppu sattunud kohvrast leitud miljonite sirgekslöömisest.

Ei, ega elu nautimisel midagi viga ei olnud. See muutus lihtsalt väga üksluiseks. Proovi mõttes rentis Julius sada viiskümmend jalga pika jahi koos meeskonnaga, mille tekil võiksid nad Allaniga istuda ja õngitseda. See oleks olnud kena vaheldus, kui neile vaid oleks õngitsemine meeldinud. Või kui neile oleks kala maitsenud. Jahisõit tähendas lihtsalt, et sõbrad jätkasid rannast tuttavat tegevust. Nimelt mitte millegi tegemist.

Allan omakorda tellis USA-st kohale Harry Belafonte, too laulis Juliuse sünnipäeval kolm laulu, muuseas, selle tühise töö eest oli tasu kaugelt liiga suur. Harry jäi ka õhtusöögile, ehkki selle eest talle ei makstud. Kokkuvõttes kujunes õhtu meeldejäävaks.

Just Belafonte väljavalimist põhjendas Allan sellega, et Juliusele meeldis uuema aja noorte muusika. Julius hindas Allani žesti kõrgelt ega hakanud ütleva, et mainitud artist oli noor millalgi Teise maailmasõja lõpuaegadel. Allaniga võrreldes oli ta ju suisa lapsuke.

Kuigi maailmakuulsa tähe külaskäik Balil oli vaid üksik värvilaik ühtlaselt hallis argipäevas, jäi see Allani ja Juliuse elu veel pikaks ajaks mõjutama. Mitte Belafonte laulude tõttu. Vaid selle pärast, mis tal kaasas oli ja millele ta enne kojusõitu hommikusöögi ajal pühendus. See oli mingisugune asjandus. Must plaat, mille ühel poolel oli poolenisti ära söödud õun, teisel pool aga ekraan, mis katsudes helendama hakkas. Harry muudkui vajutas ja vajutas. Aeg-ajalt mühatas ta midagi endamisi. Siis hakkas ta itsitama. Seejärel mühatas uuesti. Allan polnud loomu poolest eluski uudishimulik olnud, aga igal asjal on ju siiski piirid.

„Pole küll minu asi noorhärri Belafonte eraasjusse nina toppida, aga söandaksin siiski küsida, millega te tegelete? Kas seal ... selles asjanduses ... toimub midagi?”

Harry Belafonte taipas, et Allan polnud kunagi varem tahvelarvutit näinud, ja demonstreeris seda suure vaimustusega. Tahvel võis näidata, mis maailmas toimub või toimus, ja peaaegu ka seda, mis edaspidi juhtuma hakkab. Sõltuvalt sellest, kuhu vajutada, ilmusid nähtavale kõikmõeldavad pildid ja filmid. Pealekauba veel ka mõned mittemõeldavad. Kui aga jälle mõnele muule nupule vajutada, hakkas kostma muusikat. Järgmise nupuvajutusega hakkas tahvel rääkima. Ilmselt oli ta naissoost. Nimeks Siri.

Pärast hommikusööki ja tahvlidemonstratsiooni võttis Belafonte oma väikese kohvi ja musta tahvli ning siirdus kojusõiduks lennuväljale. Allan, Julius ja hotellidirektor lehvitasid talle järele. Artisti takso polnud veel silmapiirilt kadunud, kui Allan pöördus direktori poole ja palus tal hankida samasugune tahvel, nagu Harry Belafontel oli olnud. Selle mitmekülgne sisu pakkus saja-aastasele huvi rohkem kui kõik muu laiemas mõttes.

Direktor oli äsja käinud Jakartas hotelliteeninduse konverentsil ja sai seal teada, et personali põhiliseks ülesandeks on mitte teenindamine, vaid üli-tähepanelik teenindamine. Siia tuli lisada veel asjaolu, et härrased Karlsson ja Jonsson olid kaks parimat klienti Bali turismi ajaloos. Pole siis imestada, et direktor oli juba järgmisel päeval härra Karlssoni tahvliga tagasi. Boonusena lisandus sellele ka mobiiltelefon.

Allan ei tahtnud endast tänamatut muljet jätta ega hakanud ütleva, et tal pole telefonist mingit kasu, sest kõik, kellele ta võiks helistada, on juba viiskümmend aastat või kauemgi surnud. Peale Juliuse loomulikult. Kellel polnud aga telefoni, millega vastata. Ehkki seda asja andis muidugi parandada.

„Võta,” ütles Allan sõbrale. „Tegelikult kinkis direktor selle küll mulle, aga mul pole peale sinu kedagi, kellele helistada, ja seni polnud sul ju aparati, millega vastata.”

Julius tänas sõbraliku žesti eest. Ega hakanud meenutama, et kõigest hoolimata ei saa Allan ikkagi Juliusele helistada, ehkki vastupidisel põhjusel.

„Ära seda ainult ära kaota,” ütles Allan. „Paistab, et see on kallis asi. Vanasti oli parem, siis olid telefonid juhtmega seinas kinni ega saanud kuskile kaduda.”

*

Mustast tahvlist sai Allani kõige kallim varandus. Pealegi oli selle kasutamine tasuta, sest hotellidirektor oli Denpasari arvutipoe töötajatel käskinud tahvli ning telefoni kõigi eeskirjade järgi valmis seadistada. Muuhulgas tähendas see SIM-kaardi sidumist hotelli võrguga, misjärel hotelli telefoniarved kahekordistusid, ilma et keegi oleks selle põhjust taibanud.

Saja-aastane õppis selgeks, kuidas kummaline riistapuu töötab, ja lülitas tahvli hommikul ärgates esimese asjana tööle, et möödunud ööl toimunud maailmasündmustega kursis olla. Väikesed toredad uudised maailma igast nurgast pakkusid talle suurt lõbu. Nagu näiteks see, et sada Napoli arsti ning medõde tembeldasid kordamööda üksteise tööviibimise aja kaarte, nii et tööd polnud kellelgi vaja teha, ent palka said kõik endiselt. Või siis uudis Rumeeniast, kus korrupsiooni eest tuli nii palju riigiametnikke kinni panna, et vanglad said täis. Veel arreteerimata ametnike lahendus asjale oli soovitus korrupsioon legaliseerida, et poleks vaja uusi vanglaid juurde ehitada.

Allanil ja Juliusel tekkis hommikuti uus harjumus. Allani vanaks harjumuseks oli kurta igal hommikul sõbra õise valju norskamise üle, mis läbi seinte kostis. Selles osas ei muutunud midagi, ent lisaks tegi Allan kokkuvõtte kõigest, mis ta oma tahvlist avastas. Lühike ülevaade uudistest meeldis algul Juliusel, seda enam, et see juhtis tähelepanu tema norskamiselt kõrvale. Rumeenlaste ideest ebaseaduslik seaduslikuks muuta sattus ta lausa vaimustusse. Mõtles, kui palju lihtsam oleks pisivargal taolises ühiskonnas toimetada!

Ent Allan jahutas otsekohe tema indu, sest kui pisivargused seaduslikuks muuta, kaoks ju nimetatud kuriteoliigi definitsioon iseenesest ära. Julius, kes oli juba tegemas ettepanekut, et nad lahkuvad Balilt ja kolivad hoopis Bukaresti, kaotas seejärel igasuguse huvi. Pisivarga peamine rõõm on ju see, et paned kelleltki tuuri midagi, mis nagoonii on senise omaniku valduses teenimatult, või siis vähemalt ei tekita kaotus ülemäära suurt kahju. Kui tüssamine pole seaduse silmis enam tüssamine, mis siis üldse järele jääb?

Allan lohutab Juliust teatega, et kuuldavasti olid rumeenlased poliitikute ja ametnike plaanide vastu protestimiseks nagu üks mees tänavatele läinud. Tavaline rumeenlane polnud sama filosoofilise meelega nagu otsustajad. Tavainimese arvates tuli vargad sõltumata tiitlist või positsioonist kinni panna, kusjuures polnudki tähtis, kas vanglakohti selle jaoks oli või mitte.

Bali hotelli hommikusöögilauas peetud jutuajamised jõudsid üha sagedamini välja arutluseni selle üle, kuhu Julius ja Allan peaksid edasi liikuma, kuna elu oli siin kaunis üksluiseks muutunud. Kui päeva peamiseks uudiseks oli põhjanaba temperatuuri kerkimine kakskümmend kraadi üle normaalse, küsis Allan, kas see võiks olla üks sihtkoht.

Julius toppis suu praetud nuudleid täis, näris läbi ja ütles, et tema arvates pole põhjanaba tema ning Allani jaoks. Eriti arvestades selle sulavaid jäämasse. Julius jääb haigeks, kui tal jalad märjaks saavad. Pealegi elavad seal jääkarud ja nendest teadis Julius üksnes seda, et sünnist saadik tõusevad nad igal jumala hommikul vasaku jalaga voodist. Bali maod kardavad vähemalt inimesi.

Allan ütles, et jääkarude halva tuju üle polegi võib-olla midagi imestada, kui pind nende jalge all pidevalt sulab. Kui lood päris kehvaks lähevad, tuleb neil maismaale kõndida, kuni selleks veel aega on. Sel juhul Kanadasse, sest USA oli taas uue presidendi saanud – kas Allan rääkis seda juba Juliusele? Uus president ei lase kuuldavasti igasuguseid üle piiri.

Jah, Julius oli Trumpist kuulnud. Nii oli uue presidendi nimi. Jääkaru on küll valge, ent eeskätt on ta välismaalane. Seetõttu ei tasuks tal USA piiri ületamisele kuigi suuri lootusi panna.

Allani tahvli uudiste eripäraks oli see, et need olid niihästi suured kui ka väikesed. Paraku küll vist rohkem suured. Allan otsis väikesi ja toredaid uudiseid, ent sai teised pealekauba. Kaameleid polnud võimalik sääskede hulgast välja sõeluda.

Esimese saja eluaasta jooksul polnud Allan kunagi arutlenud elu kaugeimate perspektiivide üle. Nüüd rääkis tema uus mänguasi, et maailm on täiesti kohutav paik. Ja meenutas talle üksiti, miks ta kunagi sellele selga keerates ja üksnes oma asjadega tegeledes õigesti toimis.

Ta mõtles jooksupoisiaastatele Fleni püssirohuvabrikus. Pooled tööliised kulutasid oma vaba aja punarevolutsiooni järele igatsedes, ülejäänud kartsid aga Hiinat ja Jaapanit. Hirm kollase ohu ees sai toitu romaanidest ja kirjutistest, mis maalisisid kohutavaid pilte tulevikust, kus kollane maailm valgete oma ära sööb.

Allan ei süvenenud säärastrasse nüanssidesse, samal kursil jätkas ta ka pärast Teist maailmasõda, kui pruunist oli saanud kõige koledam värv. Ta märkas seda sama vähe kui järgmist korda, mil rahvas mingi ideoloogia ümber koondus. Seekord oli tegemist pigem igatsuse kui eemaldumisega. Moodi läks rahu maa peal, lillelised mikrobusid ja võimalusel ka hašiš. Kõik armastasid kõiki, peale Allani, kes ei armastanud kedagi ega midagi. Välja arvatud oma kassi. Ta polnud kibestunud ega midagi, ta lihtsalt oligi selline.

Lilleline ajajärk lõppes, kui Margaret Thatcher ja Ronald Reagan oma riikide juhtimise üle võtsid. Nende meelest oli praktilisem armastada iseenast ja isiklikku edu. Kui kellestki tuli tingimata halvasti arvata, siis olid selleks venelased. Mingeid muid olulisi ohte ei olnud ja kui Reagan sai Nõukogude kommunismist jagu ainuüksi *rääkimisega*, kuidas ta kavatseb kosmosest rakette hakata laskma, siis oli maa peal taas rahu, välja arvatud inimkonna selle osa jaoks, kellel polnud midagi süüa, ning mõne tuhande Briti kaevuri jaoks, kellel polnud enam kaevandust, kuhu tööle minna. Uus oli see, et oma ligimesest polnud vaja üle mõistuse palju hoolida, piisas, kui sa teda lihtsalt talud. See ajastu kestis, kuni tuuled taas pöördusid.

Võib-olla veidi ootamatult tegi pruun värv hiiliva *comeback'i*. Seekord mitte Saksamaal, vähemalt mitte esimeses järjekorras. Ega isegi teises järjekorras. Seevastu aga reas teistes maades. USA polnud esimene, ent tänu värskete presidendile sai temast kiiresti suurim. Seda, kui pruun president oma hinges oli, polnud võimalik öelda, nähtavasti oli see iga päev erinev. Aga nüüd ei piisanud üksnes ideoloogia teenistuses olemisest, nüüd tuli juhtida tähelepanu ohtudele, mis ähvardavad läänemaist, valget elu, mille me kõik oleme ära teeninud.

Allan tahtis oma musta tahvlit kasutada üksnes meelelahutuseks, kuid ta hakkas aimama seoseid, mille vastu oli end üha raskem kaitsta. Ta kaalus ka tahvli minema viskamist. Ei puutunud seda terve päeva jooksul. Ega ka

järgmisel päeval. Kõik ainult selleks, et lõpuks tunnistada – oli juba liiga hilja. Mees, kes oli igasugustest asjadest hoolinud vähem kui keegi teine, oli asjade seisust hoolima hakanud.

„Neetud,” pomises ta endamisi.

„Mis on?” küsis Julius.

„Ei midagi peale selle, mis ma just ütlesin.”

„Neetud?”

„Jah.”